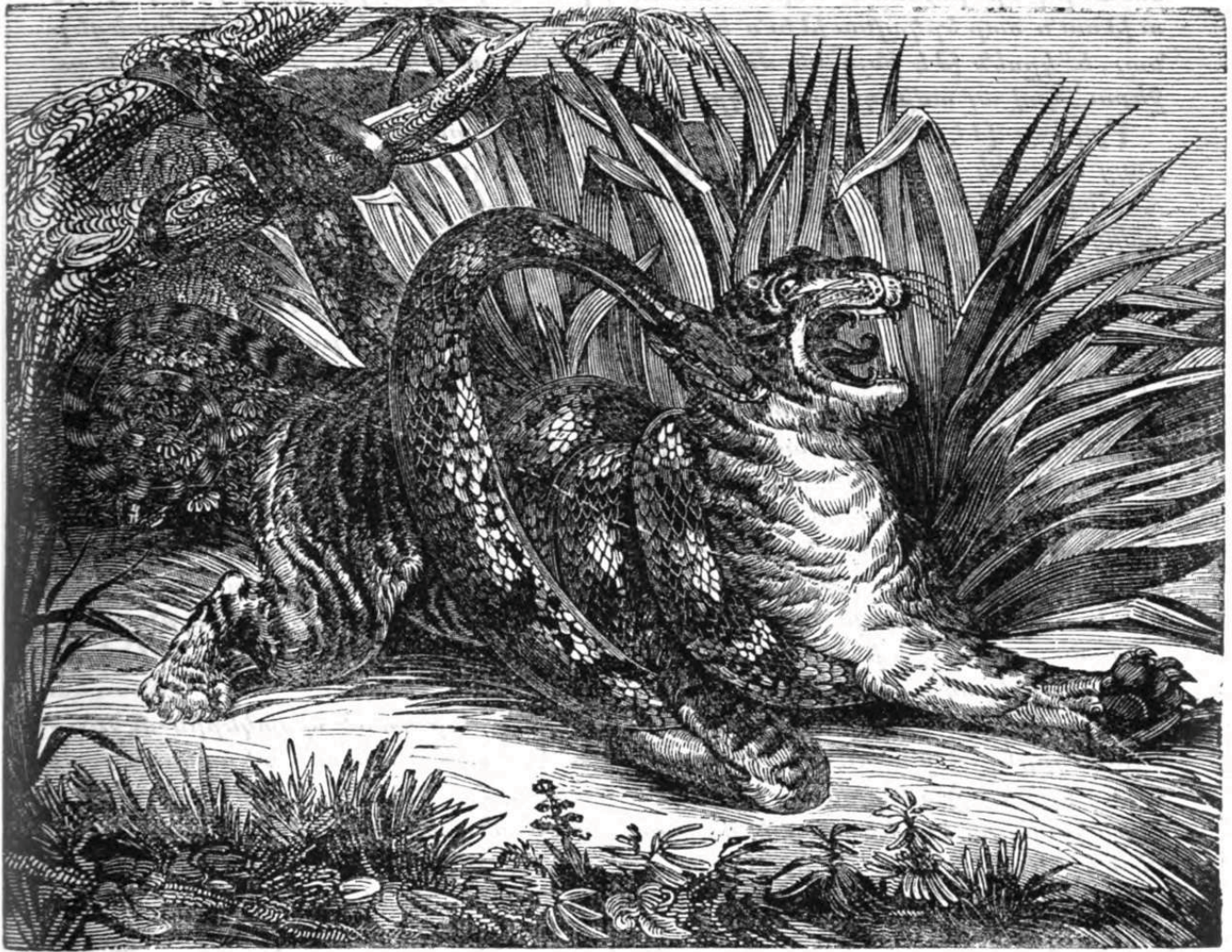

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Պօռ օջ :

Պօռ գանդաղ 'ի ձմերան, յամարայնի եռանդուն,
 Ժամանակին նըշանակ, և Ասկզեպեայ սիրասուն,
 Ամերիկեան անտառաց սէգ հինաւորց բըռնակալ,
 Գարշ և զազիր յեւրոպէ, յԱփրիկեցւոյն պաշտեցեալ:
 Հիւր է հընդկին և պահպան բազմատեսակս այս վերագ,
 Ճապուկ 'ի սող և 'ի լող, 'ի վազս 'ի Թռիչքս երագ:
 Մերթ դարանի յոճ անդոյ, ուր մակաղին մերձ գառինք
 Ի լուր երգոց հովուեկին հընչեալ յախորժն 'ի սըրինգ,
 Յանկարծ վազեալ 'ի վերայ՝ պատի զորսոյն յամենուստ,
 Հեղձամըղձուկ ջախջախէ, ' և անդէն լափէ անփախուստ.
 Եւ մերթ յանդուգն յարձակեալ 'ի կենդանիս ամեհի,
 Զեզն և ըզկով կըլանէ զուր խուճապեալս առ ահի:
 Հաւք 'ի նմանէ սարսափին, սարսեն զեռունք ' և առիւծունք.
 Ի զի նորա կուր լնին վազերք անգամ երագունք:

() ԶԵՐՈՒՆ մէջ ամէնէն երեւելի է ուժոյն ու մեծութեամբը պօս¹ ըստուածը, որ ինչուան եօթանասուն ութսուն ոտք երկայնութիւն կունենայ, և կըսեն թէ ինչուան մարդ՝ եղջերու՝ կով ալ ամբողջ կրնայ կրլել:

Եւսիկայ թէպէտ թունաւոր չէ, բայց սաստիկ ուժին և արագութեւն համար ամէնուն սոսկալի է: Չափազանց որկրամոլութիւնը անհամար կերպեր սորվեցուցած է իրեն որսը բռնելու. երբեմն պոչը ծառի մը վըրայ պըլած կըկախուի, երբեմն ջրին երեսը կըպահուի, երբեմն գետնի վըրայ գալարուած կըկենայ ու կըսպասէ իր որսին. մէյմըն ալ տեսածին պէս որ բաւական մօտ է որսը՝ մէկէն վըրան կընետուի, և այնպէս չարաչար կըպըլուի որ կենդանւոյն ոսկորները իրար կանցընէ կըջախջախէ. երբոր կըտեսնէ որ կենդանին տրորուեցաւ լմնցաւ, կըբակուի վըայէն, ու իր կպչուն շողիքովը աղէկ մը կըթըրջէ անիկայ. ետքը գլխին կողմէն կըսկըսի կրլել: Եւս գործողութեան ատեն երկու ծամելիքները այնպէս կըբացուին որ կարծես թէ իրմէ շատ մեծ կենդանի մըն է կըլածը: Որսորդները կընային որ ան միջոցին յարձակին վըրան ու սպաննեն. վասն զի դեռ որսին կէսը ներս՝ կէսը դուրս ըլլալով, պօսան կըշփոթի ու բան չըկրնար ընել. որսը կըլելէն ետքն ալ երկայն ատեն թմրած կըմնայ ինչուան որ կերածը մարսէ:

Տեսակ տեսակ պօսներուն մէջ ալ երեւելի է օձերու թագաւոր ըստուած ցեղը, որ իրեն ուժին՝ երկայնութեւն ու զանազան գոյներով զարդարուած ըլլալուն համար խիստ անուանի է, և վայրենի մարդիկ ասիկայ կըպաշտեն. ինչպիսիք արագաշարժ չէ, և մարդէ կըբախչի. երբեմն խոտին վըրայ կըկըկըր պըլուած կըպառկի, աւելի ջրերու մօտ տեղուանք: Եւսպէս պառկած

¹ Պօս անունը Պլինիոս լատինացւոց boe (պօ) բառէն ելած կըսեպէ, որ եղբսէլ է. բայց ասիկայ հաւանական ստուգաբանութիւն չերևնար:

ատենը եօթը ոտք տրամագիծ ունեցող սեղանի մը կընմանի. երբեմն երբեմն ալ մէջտեղէն գլուխը վեր վերցուցած՝ կըդիտէ թէ որս մը մօտեցեր է. տեսածին պէս վըրան ցատքէն ու պըլուելին ու խղդեղը մէկ կընէ. իսկ թէ որ զօրաւոր կենդանի մըն է բռնածը, և իր ուժը պիտի չբաւէ, կըբաշէ ծառի մը քով կըտանի. ան ծառն ու որսը մէջտեղը առած կըպըլուի վըրանին, անանկ որ ծառին կարծրութիւն իրեն ուժին օգնական անուելով խեղճ որսին ոսկորները բոլոր կըջախջախէ:

Եւս օձին դունչը շատ նման է որսի շան դունչին. ծնօտին ոսկորները երկուք բաժնուած են, և ուզած ատենը անանկ կընդարձակի, որ բնականէն ինչուան չորս անգամ աւելի կըմեծնայ. անոր համար շրթունքն ու վիզը մեծ մաշկի պէս մորթ մը ունի, որ երբոր ծամելիքները իրենց բնական դիրքին մէջ են՝ կընձմրտած կըկախուի:

Շոս մեր դրած պատկերին մէջինը չափաւոր պօս¹ ըստուած տեսալն է, որ ամէնէն մեծն է, և Եւրիկայի խիստ տաք տեղերը կըբնակի, մէյմալ Վոյանա, ուրիշ տեղ չգտնուիր. բռնած որսն ալ վագր է: Եւսոր վըրայի թեփերը՝ քառակուսի են, ու վըրան վերէն վար հաւկթած և և և բիծեր ունի քովէ քով շարած:

Եւս ահագին օձը ոչ իր ուժովը, ոչ շատակերութեամբը և ոչ գազանութեամբը մարդուս ձեռքէն չէ կըցած ազատիլ: Սարդիկ տեսնելով թէ ասոր մորթն ու միսը բանի կուգան, սկսան ետեւէն ինչալ ու բռնել. անանկ որ հնդկաստանցոց մասնաւոր մէկ արհեստն է պօս բռնելը: Սորթը շատ բանի կուգայ, և անտեղացի բժիշկներէն ոմանք կըսեն թէ փորուցաւի մէկ հատիկ դեղ է. մասնաւոր երբոր կենդանւոյն վըրայէն սկըրդուելուն պէս տաք տաք դրուի փորուն վըրայ: Եւս աւելի խաղախորդները՝

¹ Լատ. Boa gigas.

³ Թագապագ:

² Փուլ:

կառնեն և կոկելով կոշկակարներուն
կրծախեն : Արսեն թէ պօսյին միսն
ալ շատ համեղ է , և որսորդները
պատառ պատառ կրկտրեն՝ կրծախեն .
եղն ալ շատ օգտակար է վերքերու ,
և մանաւանդ զարնուածքի :

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Վոյեմբեր ամսու մէջ երկրագործին դա-
պարտիւպանին ընելիք :

Այս ամսուս մէջ բնութիւնը իր
գեղեցկութիւնը կրկորսեցնէ , եր-
կրագործին աշխատանքներուն մեծ
մասն ալ կը լընայ . միայն կը մնայ
անտառներուն փայտերը կտրել՝ թէ
չէնքի և թէ վառելու համար : Ար-
տերուն մէջ պէտք է կաւ և ուրիշ
հողեր խառնել . և թէ որ արտը դար-
վար տեղ չէ , կրնաս խոր հերկել , որ
պէս զի ձմեռուան սառոյցը հողերը
փշրէ : Վայելու է որ աս ամսուան
մէջ լընայ՝ թէ ցորենի և թէ ուրիշ
արմտիքներու ցանքը , և ցանելէն ետ-
քը վրանին բարակ կարգ մը պարար-
տութիւն դնելը շատ աղէկ է : Պէտք
է նայիլ որ կորիներ ու ջրի ճամբա-
ներ բացուին , որպէս զի ձմեռուան
ջրերը արտերուն մէջ չմընան . ա-
պա թէ ոչ՝ գարնան ուշ կը տաքնան
ու բերքը ուշ կը հասցնեն : Վանկառ-
ներուն արմատը հողով ծածկելու է
որ չսառնին . իսկ ստեպղինը՝ , բողկը՝ ,
ճակնդեղը՝ , շողգամն ու գետնախն-
ձորը և ուրիշ աս տեսակ արմատները
պէտք է հանել , ու գոց տեղ մը բլրի
պէս դիզելէն ետքը՝ վրան յարդով
ծածկել , որպէս զի ցրտէն չկարծրնան :
Անջուան ամսուս կէսը որ թերը կըր-
նան յօտուիլ , անկէ ետքը ֆսասա-
կար է : Արթերն ու թթենիները

1 Հալած :
2 Թորք :

3 Բանձար :
4 Քելեկէնէ :

գարնան տնկելու համար հիմակուց
անոնց փոսերը պատրաստելու է . ձի-
թապտուղն՝ ալ սովորաբար աս ամ-
սուս մէջ կը թողվեն . բայց ոմանք դեռ
կը թողուն :

Թէ որ ձիերը աս ամսուս մէջ չաշ-
խատցնես , կրնաս անոնց ուտելիքը
քիչ մը պակաս տալ : Վերմանացի
վարպետ երկրագործները սովորութի-
մը ունին որ աս ամսուս մէջ ամէն
շաբաթ իրենց ձիուն ասանկ խառ-
նուրդ մը կրկերցնեն . այսինքն քիչ
մը աղ , կաղնիի՝ կեղև , գիհիի՝ հունտ
ու օշինդր՝ , բոլորը մէկէն ծեծած ու
խառնած . և կըսեն թէ ձին ասով
շատ ուժ կառնէ ու առողջ կը մնայ :

Ազներն ու կովերը որ գիրնալու
համար չեն՝ պէտք չէ թողուլ որ կա-
նաչ խոտ ուտեն , հասա կամ բոյսի
արմատներ , ինչպէս ստեպղին , շող-
գամ և այլն , և կամ պարզ յարդ : Ա-
րեւելի երկրագործին մէկը ասանկ դի-
տողութիւն մը ըրեր է , որ երբոր կո-
վուն խմելիքին մէջ քիչ մը ալիւր քիչ
մըն ալ աղ խառնես ու գաղջ՝ տաս՝
աւելի ախորժելով ու շատ կը խմէ ,
կաթն ալ կը շատնայ :

Նանեկու ոչխարներուն աղէկ ու
սննդարար կերակուր տալու է , ինչպէս
են ճակնդեղը , գետնախնձորը , աղէկ
խոտն ու արմտիքը . նմանապէս նայե-
լու որ խմելիքին չպակսի . և որչափ
կարելի է՝ փարախին ու ախոռին օդը
փոխելու ու նորոգելու է՝ ստէպ ստէպ
պատուհանները բանալով :

Պտղատու և վայրի ծառերը եր-
բեմն երբեմն թօթվելու է որ տերեւ-
ները թափթրփին . ասոնք շատ բանի
կրնան գալ , ինչպէս անցեալ ամսուան
մէջ ըսինք : Տկար ու հին ծառերը
կտրելու է , մատղաշներուն վըրայէն
ալ մամուռները մաքրելու է կըրծով՝
լուալով :

Նաղիկ պահողը վարդերը տաշտա-
թաղ ընէ . բայց թէ որ վարդենին

1 Զէյթն :
2 Մէշ :
3 Արքա :

4 Փէլն օխո :
5 Բլեշգ :
6 Քերեճ սոսյո :